

Bijlage 12. Xerostomie en hyposialie gerelateerd aan medicatie en polyfarmacie - Implementatieplan en indicatoren

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
Algemeen	Onbekendheid met bestaan en inhoud van de richtlijn	Bekendheid geven aan de richtlijn door middel van bijvoorbeeld publicaties in tijdschriften en op social media, het verzorgen van webinars, interactieve online kennisclips en het geven van presentaties bij bijvoorbeeld de opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	KNMT, NVM-Mondhygiënist, KNMP, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	
Mondzorgverleners dienen alert te zijn op het optreden van xerostomie en/of hyposialie. Indien een patiënt meldt dat hij of zij hinder ondervindt van een droge mond of wanneer bij mondonderzoek tekenen worden gezien van monddroogheid, luidt het advies dat de mondzorgverlener nagaat of de patiënt medicamenten gebruikt waarvan bekend is dat deze xerostomie en/of	Mondzorgverleners zijn mogelijk niet altijd attent op de relatie tussen het gebruik van medicatie en het optreden van xerostomie/hyposialie en niet altijd bekend met het grote aantal medicamenten dat deze mogelijke bijwerking heeft	Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing	KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	-
	Tandartsen en mondhygiënist hebben wellicht onvoldoende vaardigheid om de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen	<ul style="list-style-type: none"> - Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing - Ontwikkeling van instructiemateriaal, bijvoorbeeld films 	KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	Percentage patiënten bij wie de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie is bepaald van het totaal aantal patiënten met xerostomie/hyposialie

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
hyposialie kunnen veroorzaken. Dan is het ook geïndiceerd de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen en te beoordelen.	Mondzorgverleners zijn niet altijd voldoende op de hoogte van het actuele medicatiegebruik van patiënten	Mondzorgverleners moeten aangesloten worden op het Landelijk Schakel Punt	KNMT, NVM-Mondhygiënist, KNMP, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	Percentage mondzorgpraktijken dat is aangesloten op het Landelijk SchakelPunt
		Mondzorgverleners moeten actueel medicatiegebruik verifiëren tijdens elk relevant consult → in nascholing kan dit worden uitgedragen	KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	
Mondzorgverleners dienen alert te zijn op het optreden van xerostomie en/of hyposialie bij mensen met polyfarmacie.	Mondzorgverleners zijn mogelijk niet altijd attent op de relatie tussen polyfarmacie en het optreden van xerostomie/hyposialie	Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing	KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	
	Mondzorgverleners zijn niet altijd op de hoogte van het actuele medicatiegebruik van patiënten	Mondzorgverleners moeten aangesloten worden op het Landelijk SchakelPunt	KNMT, NVM-Mondhygiënist, KNMP, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	Percentage mondzorgpraktijken dat is aangesloten op het Landelijk SchakelPunt
		Mondzorgverleners moeten actueel medicatiegebruik verifiëren tijdens consult → in nascholing kan dit worden uitgedragen	KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, ONT, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde	

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>Bij patiënten die tekenen vertonen van hyposialiegeassocieerde aantasting van gebitselementen wordt aanbevolen het vigerende interval tussen twee periodieke mondonderzoeken te verkleinen. Bij patiënten met xerostomie wordt aanbevolen de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen.</p>	<p>Tandartsen zijn mogelijk niet attent op verkleining van het interval tussen periodieke mondonderzoeken</p> <p>Tandartsen en mondhygiënist hebben wellicht onvoldoende vaardigheid om de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen</p>	<p>Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing</p> <ul style="list-style-type: none"> – Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing – Ontwikkeling van instructiemateriaal, bijvoorbeeld films 	<p>KNMT, NVMKA, opleidingen tandheelkunde</p> <p>KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde</p>	<p>Percentage patiënten bij wie de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie is bepaald van het totaal aantal patiënten met xerostomie</p>
<p>Uit de literatuur komt naar voren dat het zinvol is om het gebruik van een speekselstimulantium of een speekselsubstituut aan te raden aan een patiënt met xerostomie en/of hyposialie. Welk speekselstimulantium of welk speekselsubstituut als effectief wordt ervaren, is sterk afhankelijk van de voorkeur van de patiënt en de secretoire restfunctie van de</p>	<p>Tandartsen hebben mogelijk beperkte ervaring met het geven van advies over gebruik van de beschikbare speekselstimulantia en speekselsubstituten</p>	<p>Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing</p>	<p>KNMT, NVMKA, opleidingen tandheelkunde</p>	

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>speekselklieren. Als voor een patiënt een bepaald product niet effectief is, houdt dit niet automatisch in dat een ander, ook soortgelijk, product ook niet effectief is voor die patiënt. Het is van belang met de patiënt de effectiviteit van het product te evalueren en desgewenst over te stappen op een ander product.</p>				
<p>Bij medicatiegeassocieerde hyposialie wordt aanbevolen om naast een goede mondverzorging het gebruik van een tandpasta met 5.000 ppm fluoride, een fluoridebevattend zuurgraadneutraal mondspoelmiddel of een zuurgraadneutrale fluoride-gel te adviseren. Aan de hand van zowel de resterende speekselsecretie als het niveau van de mondhygiëne en de voorkeur van de patiënt</p>	<p>Tandartsen en mondhygiënist zijn mogelijk niet goed op de hoogte van de aanbevolen fluoride- en overige maatregelen</p> <p>Tandartsen en mondhygiënist hebben wellicht onvoldoende vaardigheid om de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen</p>	<p>Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing</p> <ul style="list-style-type: none"> – Deskundigheidsbevordering door middel van nascholing – Ontwikkeling van instructiemateriaal, bijvoorbeeld films 	<p>KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde</p> <p>KNMT, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde</p>	<p>Percentage patiënten bij wie de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie is bepaald van het totaal aantal patiënten met xerostomie/hyposialie</p>

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>moet per individu worden bepaald voor welke van deze drie producten het best kan worden gekozen. Het type toediening van fluoride is afhankelijk van het niveau van de mondhygiëne en van de mate van hyposialie. Aanvullend kan chloorhexidine (vernis, gel of spoelmiddel) overwogen worden. Aanbevolen wordt bij patiënten met xerostomie de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen om te beoordelen welk fluoridebeleid moet worden ingesteld.</p>				
<p>Patiënten die medicatie gebruiken die geassocieerd is met xerostomie en/of hyposialie (zie module 1) hebben een vergroot risico op xerostomie en/of hyposialie en daarmee samenhangende</p>	<p>Patiënten krijgen wellicht onvoldoende of geen informatie over orale bijwerkingen van medicatie</p>	<p>Informatie over bijwerkingen kan op verschillende wijzen aan patiënten worden gegeven, bijvoorbeeld via de bijsluiter, de Kijksluiter of een sticker op de verpakking van de medicatie. De ROC acht een automatische vermelding van de mogelijke bijwerking droge mond en het advies daarmee bij klachten een tandarts te consulteren in de informatie van het</p>	<p>KNMP</p>	

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>consequenties voor de mondgezondheid. Het verdient aanbeveling deze patiënten te informeren over de relatie tussen xerostomie/hyposialie en de mondgezondheid en over de mogelijkheden van preventieve maatregelen. Tandartsen en mondhygiënisten informeren deze patiënten hierover:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bij tekenen van erosie en/of cariës - bij evaluatie van het medicatieoverzicht in het patiëntendossier. <p>Ook de voorschrijver en de apotheker kunnen deze patiënten hierover informeren, zodat deze patiënten bij klachten over xerostomie hun tandarts kunnen consulteren. Het verdient aanbeveling een (digitale) informatiebrief ter ondersteuning van deze</p>		<p>Apothekers Informatie Systeem het meest kansrijk. Voor implementatie van deze aanbeveling is het nodig dat het geneesmiddeleninformatiecentrum een relatieve contra-indicatie droge mond aanmaakt, zodat hierop bewaakt kan worden door de apotheker via de Z-index. Daarnaast zou aan de geautomatiseerde patiënteninformatie toegevoegd moeten worden dat patiënten met problematiek van een droge mond voor diagnostiek en behandeling hun tandarts kunnen consulteren.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - bij tekenen van erosie en/of cariës - bij evaluatie van het medicatieoverzicht in het patiëntendossier. <p>Ook de voorschrijver en de apotheker kunnen deze patiënten hierover informeren, zodat deze patiënten bij klachten over xerostomie hun tandarts kunnen consulteren. Het verdient aanbeveling een (digitale) informatiebrief ter ondersteuning van deze</p>	<p>Een standaard informatiebrief is niet beschikbaar</p>	<p>Een standaard informatiebrief wordt gemaakt</p>	<p>KNMT, KNMP, NVM-Mondhygiënist, NVMKA, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde</p>	
<p>Ook de voorschrijver en de apotheker kunnen deze patiënten hierover informeren, zodat deze patiënten bij klachten over xerostomie hun tandarts kunnen consulteren. Het verdient aanbeveling een (digitale) informatiebrief ter ondersteuning van deze</p>	<p>Zorgverleners buiten de mondzorg zijn mogelijk beperkt op de hoogte van bijwerkingen van medicatie in de mond en van de gezondheidsconsequenties daarvan</p>	<p>Deze richtlijn moet bij andere zorgverleners onder de aandacht worden gebracht</p>	<p>KNMT, NVM-Mondhygiënist, KNMP, NVMKA, opleidingen tandheelkunde en mondzorgkunde</p>	

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>voorlichting aan deze patiënten te verstrekken.</p>				
<p>Zodra bij een patiënt medicatiegeassocieerde xerostomie en/of hyposialie is gediagnosticeerd (zie module 1) zijn maatregelen (zie module 2) geïndiceerd. In geval van gediagnosticeerde hyposialie kunnen tandartsen, naast het instellen van de in module 2 beschreven (preventieve) maatregelen, overleg plegen met de voorschrijver van de medicatie en/of de apotheker. Het doel hiervan is de hyposialie te beperken of te verhelpen door de medicatie aan te passen. Wellicht kunnen één of meer medicamenten die bijdragen aan de hyposialie worden gestopt of worden vervangen door een ander medicament</p>	<p>Overleg tussen enerzijds tandartsen en anderzijds voorschrijvers van medicatie en apothekers vindt slechts in een beperkt aantal gevallen plaats. Specifieke knelpunten kunnen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terughoudendheid bij tandarts en voorschrijver en/of apotheker. Omdat de huisarts houder is van het medisch dossier van de patiënt en de apotheker houder is van het farmaceutisch dossier van de patiënt zijn zij echter beiden de aangewezen personen met wie moet worden overlegd. • Overleg kost tijd en inspanning. • Bij aanpassen van de medicatie kunnen nadelen optreden, bijvoorbeeld ten aanzien van het behandel doel van de medicatie en/of 	<p>Dit overleg moet worden gestimuleerd via de opleidingen tandheelkunde en nascholing. Best practices kunnen in het hele land worden geïmplementeerd</p>	<p>KNMT, KNMP, NVMKA, opleidingen tandheelkunde</p>	

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
<p>dat deze bijwerking niet of minder heeft. Ook kan worden overlegd of van één of meer medicamenten het innamemoment kan worden veranderd of de dosering kan worden verlaagd. In geval van gediagnosticeerde xerostomie wordt dit overleg met de voorschrijver en/of de apotheker ook geadviseerd als de in module 2 beschreven (preventieve) maatregelen zijn uitgevoerd, maar geen soelaas bieden. Indien na dit overleg de medicatie is aangepast, evalueert de desbetreffende tandarts het effect door naar de ervaringen van de patiënt te vragen en door de speekselsecretiesnelheid in rust en na stimulatie te bepalen. Deze evaluatie meldt de tandarts aan de voorschrijver en/of de</p>	<p>bijwerkingen elders in het lichaam.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preferentiebeleid van zorgverzekeraars met consequenties voor de vergoeding van medicamenten. 			

Aanbeveling	Knelpunt bij implementatie	Mogelijke oplossingsrichting	Verantwoordelijke partij(en)	Mogelijke indicator(en)
apotheker. Bij voldoende resultaat wordt het overleg beschouwd als afgewikkeld. Bij onvoldoende resultaat kan verder overleg tussen tandarts, voorschrijver en apotheker plaatsvinden.				